

Landdistriktsudvalget

10. januar 2018

/hant

Karakteristika for landsbyer med fremgang og betydningen af lokalt engagement

Udvalget har flere spor at arbejde indenfor jf. styrelsesvedtægt og indledende drøftelse, hvor de to hovedspor er udvikling i områderne og udvikling af borgerinddragelsen

I det indholdsmæssige spor kan lokalområderne (ønske at) arbejde med:

- Mennesker (aktiviteter, evt. primært med fokus på de der allerede bor i områderne)
- Fysiske forhold
- Erhverv
- Markedsføring og tiltrækning fx bosætning

I det andet spor er hovedoverskrifterne hvem og hvordan. Et område kan have forskellig modenhed eller arbejde i forskellige faser: Mobilisering, modenhed, professionalisering.¹ Her vil viden om samarbejdsformer, samskabelse, klynger m.v. være relevant.

I det følgende et kort resumé af en undersøgelse af landsbyer med fremgang og derefter en uddybning af den altafgørende betydning af det lokale engagement.

Landsbyer med fremgang

Tilbage i 2006 undersøgte Center for Landdistriktsforskning 68 landsbyer², der havde haft fremgang i befolkningstallet, og i 2014 fulgte man op for perioden 2007-2013.

Undersøgelsen så dels på faktuelle data, og derudover foretog man interviews med beboere fra landsbyerne.

De seks parametre, som blev undersøgt for deres betydning for vækst, er først og fremmest inspireret af det internationalt sammenlignende studie af landdistriktsdynamikker

”Dynamics of Rural Areas” (Bryden og Hardt, 2001). De seks parametre er:

- Afstand til nærmeste by
- Infrastrukturelle forhold
- Naturværdier
- Engagement og lokalt initiativ
- Offentlige og private investeringer i byggegrunde
- Offentlig og privat service

Undersøgelsen siger ikke noget entydigt om, at det i forhold til befolkningstilgang skulle være en fordel for landsbyerne at være lokaliseret tæt på en større by. Opgørelsen over

¹ Denne terminologi er taget fra *Hanne Wittorff Tanvig, Ivan Normann Andersen, Uffe Bech (2016), Organisering af lokalsamfunds udviklingsarbejde: Lokal strategisk kapacitet i landdistrikter*, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning

² Pia Heike Johansen, Thomas Lund Chandler (2014), *68 landsbyer fem år efter*, Center for Landdistriktsforskning; https://static.sdu.dk/mediafiles/A/4/D/%7BA4DB7EF9-1A30-4186-A0A8-683A0F304296%7DCLF%20Report%2030%20%20-%20Gensyn%20med%2068%20landsbyer_end.pdf

afstande til motorvej, hovedvej, Margueritrute og trinbræt viser heller ikke et entydigt billede af betydningen af disse for befolkningstilvæksten. Der er dog en lille antydning af, at det kan være en fordel at være lokaliseret i nærhed af motorvej.

Den nye undersøgelse støtter argumentet fra undersøgelsen i 2008 om, at naturen er en vigtig faktor i forhold til bosætning.

Engagement og lokalt initiativ er svært at måle men undersøgelsen har set på om området har projektbevillinger og det forhold at landsbyen har en hjemmeside, og måske er der en positiv betydning heraf, men det skal ses i sammenhæng med de øvrige parametre – og særligt her kan det være vanskeligt at afgøre, hvad der kommer først.

Størsteparten af de 13 landsbyer, som har fastholdt befolkningstilvækst i perioden, har disponeret over udstykkede byggegrunde, og der har været salg af disse. Rapporten fra 2008 pegede på, at udstykning af byggegrunde viste en investeringsvilje i landsbyerne, og at det kunne være en medvirkende forklaring på befolkningsfremgangen i de 68 landsbyer. Det var dog ikke en entydig konklusion, idet der ikke i alle landsbyer var udstykket eller solgt byggegrunde. Det betyder noget, at der er gang i salget, og at husene derfor ikke står og forfalder. Store udstykninger i samlede klumper og etableringen af ny kvarterer i et lille samfund kan derimod føre til delingen af lokalsamfundet og en udhuling af fællesskabet.

Undersøgelsen omkring udviklingen af den offentlige og private service i forhold til tilstedeværelsen af skole, plejecenter, bogbus og købmand viser ikke et klart billede af betydningen for befolkningsudviklingen. Dog er der en antydning af, at landsbyer med bogbus klarer sig lidt bedre end landsbyer uden. Dette er i tråd med undersøgelsen fra 2008, som ligeledes ikke viste en klar sammenhæng mellem den lokale service og befolkningsfremgang. Det forholder sig dog sådan, at ni ud af de landsbyer, der har bevaret den positive befolkningsudvikling, har et udbud af offentlig eller privat service, og i flere af landsbyerne er der både skole, plejecenter, bogbus og købmand/brugs.

Generel opsamling

I undersøgelsen peges på, at det er muligt, at dynamikken i antallet af indbyggere kan knyttes til et generationsskifte i landsbyer og ikke nødvendigvis de øvrige parametre. Det har gennem flere år været fremført, at andelen af ældre på landet var stigende, og at de unge fravalgte livet på landet. Men både statistik og kvalitative data kan antyde, at der kan være en forandring på vej. Det er ikke usædvanligt, at boligkvarterer i større byer og provinsbyer i perioder får karakter af såkaldte sølvbryllupskvarterer, som pludselig ændrer karakter, når yngre familier kommer til i takt med, at husene udbydes til salg til en overkommelig pris. Med nye ejere opdateres husene, og den tidligere generations indretningsmode og tidens slid fortrænges. Kunne noget tilsvarende være i gang i landsbyerne? Husene er billigere på landet, og mulighederne for unge familier at starte på ejerboligmarkedet mere overskuelige.

Samtidig må det tages i betragtning, at mange unge fra landsbyerne inden for de seneste 10 år på grund af reformer af og centralisering af videregående uddannelser har søgt til byerne. Disse unge er ved at være færdige med deres uddannelser og klar til at stifte familie. Som flere respondenter siger, ønsker de unge at vende tilbage, fordi det var et godt sted, de rejste fra.

Data viste imidlertid også, at der var en særdeles stor nedgang i både kvinder og mænd mellem 30 og 40 år. Ingen af respondenterne kom ind på fraflytningerne eller nævnte denne aldersgruppe specifikt, men andre undersøgelser peger på, at mange – i særlig grad kvinder med en akademisk uddannelse - vælger at flytte tilbage til bylivet efter nogle år på landet (Nørgaard et al, 2012). Fraflytningen af denne aldersgruppe kan muligvis forklare den store nedgang i antal børn mellem 0-5 år. Den gennemsnitlige fødealder ligger omkring de 30 år.

Lokal strategisk kapacitet i landdistrikter ³

Lokale aktørers evne til at handle er afgørende for udviklingen i lokalområderne.ⁱ Et områdes aktører kan have forskellige motivation, hvad oplever man som vigtigt? Lokalområder med overordnet positiv udvikling i befolkningstal arbejder indenfor følgende felter:

Mennesker: Aktiviteter, der fremmer fællesskab og identitet. Eksempler: Traditioner, fester, fællesspisning, sangaftener, flagning, udlejning af bænke og borde, kulturelle arrangementer, jubilæumsskrift, idræt, foredrag, fælles udflugter, aftenskole, dilettant mv. Herunder hører også drift af samlingssteder (forsamlingshuse, kulturhuse, medborgerhuse etc.)

Fysiske forhold: Aktiviteter, der fremmer lokalområdets attraktivitet og fysiske fremtræden. Eksempler: Byforskønnelse, vedligeholdelse og renovering af fælles bygninger og udendørs arealer, etablering af institutioner for børn, unge og ældre (skoler, klubber, plejehjem), etablering af fælles faciliteter (legepladser, haller, boldbaner, badebroer o.l.), beskyttelse af kultur- og naturmiljøer, forbedring af kollektiv transport og infrastruktur (herunder etablering af fibernet), installering af fjernvarme, anlæggelse af stier, naturpladser og landsbyhaver, organisering af fælles brandværn, fælles skraldeindsamling mv.

Erhverv: Aktiviteter, der fremmer lokale erhverv. Eksempler: Iværksættelse af fælles andelsvirksomhed, overtagelse af ejendomme og grunde til erhvervsformål, drift af fjernarbejderhus, udstykninger af erhvervsgrunde, iværksætterstøtte, fremskaffelse af sponsorater til erhverv, etablering af lokal investeringsfond, drift af turismerelateret virksomhed mv.

Lokale ressourcer ud: Aktiviteter, der fremmer synlighed og branding. Eksempler: Etablering og drift af fælles portal for byen/området, velkomstfolder, nyhedsbreve, åben by, marked, oplevelsesarrangementer, guidede ture, skiltning, indslag i medier, invitation af politikere og ressourcepersoner mv.

Globale ressourcer ind: Aktiviteter, der øger det lokale ressourcegrundlag. Eksempler: Målrettet tiltrækning af flere indbyggere, nye erhverv og viden samt politisk indflydelse til fordel for lokalsamfundet. Tiltrækning af puljemidler o.l. anses ikke i sig selv som tilhørende kategorien.

³ Hanne Wittorff Tanvig, Ivan Normann Andersen, Uffe Bech (2016), Organisering af lokalsamfunds udviklingsarbejde: Lokal strategisk kapacitet i landdistrikter, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning